

Lukijalle

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS 2014) painottavat oppilaan aktiivisuutta sanan monessa merkityksessä. Oppilas aktivoituu fyysisesti sekä osallistuu yhteisöjen toimintaan ja oppimisen suunnitteluun. Näiden tavoitteiden tärkeystä on helppo olla yhtä mieltä, mutta kuinka tällaista opettamisen ja oppimisen kulttuuria rakennetaan käytännössä?

Oppilaan kannalta olisi tärkeää löytää kokonaisvaltainen lähestymistapa oppimiseen. Ongelmana on, että me opettajat olemme tottuneet pilkkomaan opetuksen oppiaineiden mukaisesti kokonaisuuksiin ja myös koulun rakenteet tukevat oppiainesidonnaista opetusta. Epäilemättä oppiainekohtaista opetusta tarvitaan, mutta rinnalla olisi oltava myös laajoja kokonaisuuksia, joissa oppilaan omalle ihmettelylle ja työskentelytaitojen oppimiselle annettaisiin enemmän aikaa. Tähän tarvitaan uusia työvälineitä ja lähestymistapoja – kokonaan uudenlaisen opetuksellisen rakenteen luomista.

Koulun ja pedagogiikan kehittämiseen löytyy harvoin taikatemppuja tai nopeita ratkaisuja. Työ on määrätietoista puurtamista, joka vaatii johdonmukaista ja tavoitteellista toimintaa. Usein on tarpeen asettaa kehittämiselle pitkäaikaisia, esimerkiksi luvunmittaisia, tavoitteita. Tällaisen jakson jälkeen on aika arvioida onnistumisia ja tehdä korjausliikkeitä. Marraskuun loskassa ei kannata tehdä päätöstä, että aloitettu kehittämistoiminta lopetetaan. Silloin oma ajatus ei ole kirkkaimmillaan.

Kun opetuksen suunnittelussa käytetään strukturoituja malleja, opettajan työ selkeytyy, opetuksellisten ideoiden jakaminen helpottuu ja oppimiselle saadaan raamit. Mallit sisältävät toiminnan pitkäaikaiset tavoitteet, joten opettaja voi keskittyä oppimisen ohjaamiseen

ja oppimaan itse. Mallien on oltava yleistettäviä ja siirrettäviä. Niiden on mahdollistettava yksilöllähtöinen sekä luova oppiminen. Mallit eivät itsessään ota kantaa, minkä oppiaineen näkökulmasta tai millä luokkatasolla opitaan. Näitä malleja voidaan kutsua tehtäväkehyyksiksi, joihin lisätään lähes mikä tahansa oppisisältö ja opettajan oma tapa tehdä. Näin syntyy lukematon määrä projekteja ja pienempiä tehtäviä perusopetukseen.

Opetussuunnitelman perusteissa mainitaan useita näkökulmia oppilaan aktiivisuuden edistämiseen. Tässä kirjassa tarkastellaan ensin, mitä toiminnallisuus tarkoittaa, esitellään sitten yksittäisiä toiminnallisia työtapoja ja lopuksi tarjotaan lukuisia esimerkkejä monialaisten oppimiskokonaisuuksien rakentamisesta. Näissä aihekokonaisuuksissa erilaiset työtavat yhdistyvät mielekkäiksi kokonaisuuksiksi. Tässä kirjassa näitä oppimiskokonaisuuksia kutsutaan tehtäväkehyyksiksi. Jokaisen luvun tehtäväkehyyksissä käytetään samankaltaista perusrakennetta. Lisäksi kaikki esimerkkitehtävät on luotu samojen oppimisen teemojen ympärille. Nämä teemat ovat suomalaisuus, ihminen ja hyvinvointi. Näitä teemoja käsitellään niin, että oppimista olisi mahdollista suunnitella mihin tahansa oppiaineeseen ja mille tahansa ikätasolle.

Toiminnallista oppimista ovat avaamassa opettaja-asiantuntijat, jotka ovat työssään tarkastelleet aihetta hyvin käytännönläheisesti. Tehtäväkehyykset ja niiden pohjalta rakennetut esimerkkitehtävät ovat siis käytännössä testattuja.

Toiminnallisuus sopii kaikkiin aihekokonaisuuksiin ja etenkin ilmiöpohjaiseen tutkimiseen. Aluksi kannattaa lähteä liikkeelle yhden uuden työtavan kokeilemisestä. Sen voi ottaa käyttöön yhdessä oppiaineessa. Vähitellen voi kokeilla muita tapoja ja valita aina sellainen työtapo, joka voisi sopia aiheen käsittelyyn.

Toimittaja:

Juho Norrena

FT, opettajakouluttaja sekä luokan- ja aineenopettaja
Kirjoittanut kirjan *Innostava koulun muutos – Opas laaja-alaisen osaamisen opetukseen*

Muut kirjoittajat:

Timo Jaakkola

LitT, dosentti, lehtori

Kirjoittanut mm. kirjat *Krokotiilijuoksu – ja 234 muuta toimintaideaa motoristen taitojen kehittämiseksi ja Liikuntataitojen oppiminen ja taitoharjoittelu* sekä *Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi* yhdessä Jukka Katajan ja Jarmo Liukosen kanssa

Merja Kauppinen

FT, lehtori, opettajankoulutuslaitos

Julkaisut useita tutkimus- ja pedagogisia artikkeleita tekstitaitojen oppimisesta ja opettamisesta sekä kielitietoisesta opiskelusta. Koonnut ja kehittänyt avoimen lisenssin Active Library -materiaalia ja oppimiskokonaisuuksia monikielisyteen kasvuun ja sen vahvistamiseen.

Riika Kotka

KM, draamaan perehtynyt luokanopettaja, lastentarhanopettaja, montessoripedagogi

Kirjoittanut mm. kirjan *Tarinat tunteiden tulkkina – Toiminnallisia ideoita satujen ja draaman maailmasta*

Mikko Leppänen

KM, rehtori, kouluttaja, työnohjaaja

Kirjoittanut kommenttiartikkelin Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisemaan kirjaan *Äärikäyttäytyminen – Miten kohdataan, miten johdetaan?*

Eija Leskinen

KM, draamapedagogi, luokanopettaja

Kirjoittanut kirjan *Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön* sekä kirjat *Kuvallisen ilmaisun taito – Kuvataiteen vinkkiopas perusopetukseen* ja *Kuvallisen ilmaisun taito 2 – Iloa ja ideoita kuvataiteen tekemiseen* yhdessä Tuija Karjalaisen kanssa

Kari Penttilä

TaM, teollinen muotoilija

Kirjoittanut kirjan *Ideoi ja onnistu! Tehtäviä ongelmanratkaisutaitojen kehittämiseksi*

Henna Tampio

KM, luokanopettaja

Kirjoittanut kirjan *Ulos oppimaan! Sata ideaa ulko-opetukseen* yhdessä Matti Tampion kanssa

Matti Tampio

KM, luokanopettaja

Kirjoittanut kirjan *Ulos oppimaan! Sata ideaa ulko-opetukseen* yhdessä Henna Tampion kanssa

Paula Vorne

KM, opettajakouluttaja, luokanopettaja